

Ольга Яловенко
кандидат філологічних наук, ст. викладач
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)

КУЛЬТУРНИЙ АРТЕФАКТ В ОПОВІДАННІ Д. ЛАГІРІ «БЛАГОСЛОВЕННИЙ БУДИНОК»

Сучасний етап розвитку літературознавства обумовлено тим, що наука про літературу помітно розширила обрії як філологічного, так і соціогуманітарного знання. Дедалі складнішою стає відповідь на питання «Чи є межі у літературознавства?», адже сучасне літературознавство інтегроване в інтердисциплінарний дискурс. Наука про літературу є водночас і наукою про мистецтво, психологію, історію, культуру, політику тощо. Не менш значущим є звернення і до артефактів культури як важливого чинника у сприйманні прецедентного тексту, оскільки саме артефакт вміщує в себе минуле та теперішнє.

Оповідання американської письменниці бенгальського походження Д. Лагірі «Благословенний будинок» («This Blessed House») вирізняється особливою тематикою – авторським зверненням до артефактів християнської культури з метою демонстрації різного відношення героїв до «іншого». П. Артем'єва зауважує, що «для письменників з бінарною етноідентичністю характерне особливе відношення до артефактів культури, навколо яких можуть вибудовуватись ті чи інші текстові ситуації» [1, с. 46].

Бенгалець Санджив переїжджає з дружиною Твінлк до щойно придбаного будинку в Америці. Саме в будинку подружжя знайомиться з різними артефактами християнської культури, які залишились від попередніх власників. Чоловік і дружина по-різному реагують на ту чи іншу знахідку: для дружини артефакт чужої культури ототожнюється з уявною грою «у пошуках скарбів», натомість для її чоловіка це сміття, якого неодмінно

потрібно позбутися. Кульмінацією оповідання є святкування новосілля і запекле бажання гостей грати з Твінкл «у пошуках скарбів».

Текст оповідання набуває рис «полікультурного художнього тексту» (термін введений М. Абделуахебом) [2]. Автор вводить прецедентні феномени християнської культури і наповнює текст релігійною лексикою: «a statue of the Virgin Mary» (статуетка Діви Марії), «poster of Christ» (постер Христа), «a dishtowel that had the Ten Commandments printed on it» (кухонний рушник, на якому було надруковано Десять Заповідей), «wooden cross» (дерев'яний хрест) [3, с. 139], а також окремі цитати зі священного письма – Біблії. В. Красних зауважує, що «за прецедентним феноменом завжди стоїть певне уявлення про нього, загальне і обов'язкове для всіх носіїв того чи іншого національно-культурного менталітету» [4, с. 9]. Але «подібного роду відсилання до культури є в оповіданні поверхневими, жодне з їхніх значень не реалізується в сюжетних лініях тексту, не міститься авторських описових коментарів» [1, с. 48].

«Інші» культурні артефакти перераховуються автором як річ, без урахування такого важливого компоненту святості їхнього значення. У тексті це прослідковується на рівні простої конструкції перераховування: «They discovered the first one...» [3, с. 136]¹. Підкреслюється нейтральність таких «знахідок», небажання персонажа пізнати іншу культуру, чужу для представників індійської спільноти, адже «впізнавання артефакту відбувається при розумінні що стоїть за річчю» [5]. Цього розуміння не відбувається, оскільки «індивідуальні варіанти сприйняття «культурного предмета» часто відрізняються один від одного у двох і більше довільно взятих індивідів» [6, с. 84], а «кожен тип культури виробляє свою символічну мову, свій образ світу» [7, с. 30].

Символічну «корекцію» продовжує «white porcelain effigy of Christ» (біла порцелянова статуетка Христа), «a 3-D post-card of Saint Francis» (листівка із зображенням Святого Франциска у форматі 3-Д), «a tile trivet

¹ «Вони знайшли перший ...»

depicting a blond, unbearded Jesus» (керамічна триніа із зображенням білявого Ісуса без бороди), «a framed paint-by-number of the three wise men, against a black velvet background» (книжка-розмальовка із зображенням трьох мудрих чоловіків на фоні чорного оксамиту), а також «a wooden cross key chain» (ланцюжок для ключів з дерев'яним хрестом) [3, с. 137]. Символ дерев'яного хреста надзвичайно важливий; це артефакт, який нагадує про страту Ісуса Христа. Але в оповіданні сакральність артефактів іншої культури знижується, адже для героїв це лише забава і гра. Герої не бажають знайти смисл і призначення цих речей, вони просто виставляють їх на камінну полицю, підкреслюючи, таким чином, неповагу до культури країни, в якій проживають.

В. Красних зауважує, що «прецедентний феномен для двох різних культур може мати однакову форму вираження, але володіти різним змістом» [8, с. 178]. Саме тому герої сумніваються у важливості знайдених артефактів «But it could be worth something» [3, с. 136]² і водночас демонструють зневажливе ставлення по відношенню до сакральної речі іншої культури: «She turned it upside down, then stroked, with her index finger, the minuscule frozen folds of its robes» [3, с. 137]³.

Демонструється хаотичність розташування культурних «знахідок», які героїня знаходить «taped to the back of the medicine cabinet» [3, с. 137]⁴, «left in one of the drawers» [3, с. 137]⁵, «tucked in the linen closet» [3, с. 137]⁶, «rolled up behind a radiator in the guest bedroom» [3, с. 139]⁷.

Кульмінацією оповідання є сам елемент гри, який так важливий для Твінкл. Саме на фоні різного ставлення до артефактів іншої культури прослідковується конфлікт між подружжям. Чоловік хоче позбутися цього безладу: «I will tolerate, for now, your little biblical menagerie in the living room.

² «Можливо, це також чогось варте?»

³ «Вона перевернула статуетку догори дном, потім вказівним пальцем погладила мініатюрні складки його одягу»

⁴ «Приклеїними до спинки аптечки».

⁵ «Залишеними в одному з ящиків столу»

⁶ «Схованими у шафі для білизни»

⁷ «Скрученими у батареї у спальні для гостей»

But I refuse to have this» [3, с. 139]⁸. Натомість дружина доповнює «колекцію» своїх пошуків; «Each day is like a treasure hunt» [3, с. 141]⁹.

Важливу роль в оповіданні відіграють культурні символи. Разом з артефактом, як символом християнської культури, у текст вписуються прецедентні назви страв індійської національної кухні: samosas (самса), curry (карі), chutney (чатні). Не менш важливим є ритуал весілля, який знайомить читача з особливостями індійської культури, а також підкреслює етнічну приналежність героїв до «своєї» культури: «At the urging of their matchmakers, they married in India; in incessant August rains, under a red and orange tent strung with Christmas tree lights on Mandeville Road» [3, с. 143]¹⁰.

Н. Валгіна наголошує, що «в художньому тексті за зображеними картинами життя завжди існує підтекстовий, інтерпретаційний, функціональний план» [9, с. 76]. Автор свідомо вписує індійські вербальні компоненти з метою передачі національно-етнічного індійського колориту, важливого для героїв-іммігрантів. Водночас, підкреслюється бажання героя долучитись до культури Заходу (це досягається через прецедентні імена Баха та Малера, а не через знайдені в будинку артефакти). Санджив робить це через музику: він «listen to his new Bach CD» [3, с. 156]¹¹, «Mahler's Fifth Symphony» [3, с. 140]¹².

Культурний артефакт у художньому тексті має символічне значення; він є знаковим для культури, в якій функціонує, а тому розглядається як фактор символічного «кодування» інформації. В оповіданні «Благословенний будинок» використовуються елементи двох культур, що важливо для письменника з бінарною ідентичністю. Наявність артефакту співставляє контрастність «свій»/«чужий». Прецедентні феномени «іншої» культури

⁸ «Поки що я буду терпіти твій маленький біблійний звіринець у вітальній. Але я відмовляюсь від цього»

⁹ «Кожнен день це як полювання за скарбами»

¹⁰ «За вимогою сватів вони одружились в Індії; під час безперервних серпневих дощів, у червоно-помаранчевому наметі з вогнями різдвяного дерева на Мандевілк-Роуд»

¹¹ «Слухає свій новий диск Баха»

¹² «П'яту симфонію Малера»

відіграють важливу роль в оповіданні – розповідають про характер персонажів і показують їхнє відношення до «чужої» культури. Реакція героїв на артефакт іншої культури говорить про безуспішність міжкультурної комунікації. Демонструється незнання, нерозуміння, неповага та небажання пізнати «іншу» культуру, яка «заважає». Прецедентні назви в оповіданні підкреслюють важливість етнічної приналежності, важливої як для героя, так і для автора. Значимою є назва оповідання, яка також апелює до національно-етнічного колориту і знайомить з реаліями обох культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемьева П.С. Прецедентные феномены как выразительное средство: диалог культур в художественном тексте: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / П.С. Артемьева / ФГБОУ ВО Саратовский нац. исследовательский государственный ун-т им. Н. Г. Чернышевского. – Саратов, 2016. – 163 с.
2. Абделуахеб М. Теоретические основы комплексного анализа поликультурного художественного текста (на материале повести Л.Н. Толстого «Хаджи-Мурат»): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Абделуахеб Месибах. – М.: 2005. – 25 с.
URL: <http://www.dissercat.com/content/teoreticheskie-osnovy-kompleksnogo-analiza-polikulturnogokhudozhe-stvennogo-teksta-na-materi>.
3. Lahiri J. Interpreter of Maladies / J. Lahiri. – Boston, New York: Houghton Mifflin Company, 1999. – 198 p.
4. Красных В.В. Система прецедентных феноменов в контексте современных исследований / В.В. Красных // Язык, сознание, коммуникация: Сб.статей [Ред. В.В. Красных, А.И. Изотов]. – М.: Филология, 1997. вып.2. – С.5-12.
5. Тетенькин А.В. О семиотической природе типов артефактов / А.В. Тетенькин // Вестник Иркутского государственного лингвистического университета, 2012, Вып. № 2 (19). [режим доступа]: <http://cyberleninka.ru/article/n/o-semioticheskoy-prirode-tipov-artefaktov>.
6. Захаренко И. Прецедентное имя и прецедентное высказывание как символы прецедентных феноменов / И.В. Захаренко [и др.] // Язык, сознание, коммуникация: Сб.статей [Ред. В.В. Красных, А.И. Изотов]. – М.: Филология, 1997, вып.1. – С.82-103.
7. Тамерьян Т.Ю. Языковая модель поликультурного мира: интерлингвокультурный аспект: автореф. дис.... докт. филол. наук: 10.02.19 / Тамерьян Татьяна Юрьевна. –

Нальчик: 2004. – 43 с. URL: <http://cheloveknauka.com/yazykovaya-model-polikulturnogo-mira-interlingvokultu-rnyy-aspekt#ixzz3IHQz0WPl>.

8. Красных В.В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В.В. Красных. – М.: Гнозис, 2003. – 375 с.
9. Валгина Н. Теория текста. Учебное пособие / Н.С. Валгина. – М.: Логос, 2003. – 173 с.